# חידות ואתגרי מחשבה לפרשת וישלח וימי החנוכה

**שאלות מרתקות מתוך מאמרי הגליון • התשובות המלאות מסתתרות בעמודים הבאים!**

1. **הסגולה הבדוקה לחינוך הילדים:** מדוע כיוון שרו של עשו את פגיעתו דווקא אל "כף ירכו" של יעקב אבינו, וכיצד נרמז בספרי החסידות שה"פכים קטנים" שעליהם חזר יעקב הם הכלי הבטוח להצלת הדורות הבאים?

2. **סוד המספר 13 בברכות החנוכה:** איזה פלא מספרי מסתתר במניין התיבות של ברכות הדלקת נרות חנוכה, ומה הקשר הפנימי שבין אור הנרות לבין "טלית מצוייצת" שעליה כתב הרמב"ם?

3. **האור הגנוז בחשכה:** כיצד מתחברת המילה "חֲנֻכָּה" עם י"ג מידות הרחמים לגימטריה של "אֱמוּנָה", ומדוע קבעו חז"ל להדליק נר חנוכה דווקא "משתשקע החמה" ו"למטה מעשרה טפחים"?

4. **האדם עצמו הוא הנר:** מדוע אומרים בלילה הראשון של חנוכה "הנרות הללו אנו מדליקין" בלשון רבים, אף שמדליקים רק נר אחד בלבד?

5. **מיהם "מלאכים ממש"?** איזה רמז נפלא מובא בספרים בראשי התיבות של "ממ"ש", ומהי הסגולה המיוחדת של סעודת מלווה מלכה בחבורה על פי דברי הרה"ק מבעלזא זי"ע?

6. **מה הדהים את עשו הרשע?** כיצד נרמזות הפאות הקדושות בשאלתו של עשו "מִי לְךָ כָּל הַמַּחֲנָה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי", ואיך גימטריית "עקב" קשורה לשתי הפאות ולאות יו"ד שבשם יַעֲקֹב?

7. **הקשר המפתיע בין עשו להמן:** כיצד ראשי התיבות של "יֵשׁ לִי רַב" חושפים את שורש הקרירות של עמלק, לעומת כוחו של יעקב שאמר "יֵשׁ לִי כֹּל"?

8. **מתי מותר להראות התלהבות מעבר למדרגה?** מדוע נענשו נדב ואביהוא על הקרבת "אש זרה", ואילו להורים המחנכים את ילדיהם מותר ואף ראוי "לעשות עצמם" בהתלהבות גלויה?

9. **מן הפרוזדור אל הטרקלין:** כיצד מסבירים החשבונות שבשמות יצחק, יעקב ועשו את המעבר מן "השבע" אל "העולם השמיני", וכיצד רמוזים הפרוזדור והטרקלין בגימטריית "חֲנֻכָּה"?

**קראו בעיון את מאמרי הגליון בעמודים הבאים וגלו את התשובות המלאות!**

# אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן

**גליון שבועי לדברי תורה וחסידות**

"וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ" • אמרות טהורות, מוסר וחסידות על פרשת השבוע


## חידות ואתגרי מחשבה לפרשת וישלח וימי החנוכה

שאלות מרתקות מתוך מאמרי הגליון • התשובות המלאות מסתתרות בעמודים הבאים!

1. הסגולה הבדוקה לחינוך הילדים: מדוע כיוון שרו של עשו את פגיעתו דווקא אל "כף ירכו" של יעקב אבינו, וכיצד נרמז בספרי החסידות שה"פכים קטנים" שעליהם חזר יעקב הם הכלי הבטוח להצלת הדורות הבאים?
2. האם יעקב אבינו אכן שכח? וכי יעלה על הדעת שבחיר האבות יבוא לידי שכחה כפשוטה? כיצד מפרשים בעלי החסידות את המילה "שכח" מתוך תרגום אונקלוס ולשון חז"ל?
3. סוד המספר 13 בברכות החנוכה: איזה פלא מספרי מסתתר במניין התיבות של ברכות הדלקת נרות חנוכה, ומה הקשר הפנימי שבין אור הנרות לבין "טלית מצוייצת" שעליה כתב הרמב"ם?
4. האור הגנוז בחשכה: כיצד מתחברת המילה "חֲנֻכָּה" עם י"ג מידות הרחמים לגימטריה של "אֱמוּנָה", ומדוע קבעו חז"ל להדליק נר חנוכה דווקא "משתשקע החמה" ו"למטה מעשרה טפחים"?
5. האדם עצמו הוא הנר: מדוע אומרים בלילה הראשון של חנוכה "הנרות הללו אנו מדליקין" בלשון רבים, אף שמדליקים רק נר אחד בלבד?
6. מיהם "מלאכים ממש"? איזה רמז נפלא מובא בספרים בראשי התיבות של "ממ"ש", ומהי הסגולה המיוחדת של סעודת מלווה מלכה בחבורה על פי דברי הרה"ק מבעלזא זי"ע?
7. מה הדהים את עשו הרשע? כיצד נרמזות הפאות הקדושות בשאלתו של עשו "מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי", ואיך גימטריית "עֲקֵב" קשורה לשתי הפאות ולאות יו"ד שבשם יַעֲקֹב?
8. הקשר המפתיע בין עשו להמן: כיצד ראשי התיבות של "יֶשׁ לִי רָב" חושפים את שורש הקרירות של עמלק, לעומת כוחו של יעקב שאמר "יֶשׁ לִי כֹּל"?
9. מתי מותר להראות התלהבות מעבר למדרגה? מדוע נענשו נדב ואביהוא על הקרבת "אש זרה", ואילו להורים המחנכים את ילדיהם מותר ואף ראוי "לעשות עצמם" בהתלהבות גלויה?
10. מן הפרוזדור אל הטרקלין: כיצד מסבירים החשבונות שבשמות יצחק, יעקב ועשו את המעבר מן "השבע" אל "העולם השמיני", וכיצד רמוזים הפרוזדור והטרקלין בגימטריית "חֲנֻכָּה"?

קראו בעיון את מאמרי הגליון בעמודים הבאים וגלו את התשובות המלאות!

## מאמר ראשון • סוד "פכים קטנים" ובניין הדורות

### א. מלחמת היצר כנגד הדורות הבאים

בפרשתנו מספרת התורה על מאבקו של יעקב אבינו עם שרו של עשו: **"וַיַּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַּע בְּכַף יְרֵכוֹ וַתֵּקַע כַּף יֶרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֵאָבְקוֹ עִמּוֹ"**[1]. ופירש רש"י הקדוש בשם המדרש: "נגע בגיד הנשה שלו"[2], והוסיפו חז"ל ובעלי הפנימיות לרמוז כי "כף ירכו" רומז ליוצאי ירכו — הם הבנים, התלמידים והדורות הבאים[3]. כאשר רואה היצר הרע שאין ביכולתו להפיל את האדם עצמו בעבודת השם, הוא מכוון את כל חיציו אל "כף ירכו" — אל חינוך הילדים והמשכיות הדורות, מתוך קנאה ושנאה עמוקה לכך שיהודי זוכה להעמיד בנים כשרים ויראי שמים העובדים את בוראם באמת ובתמים.

### ב. שלמות הבית של יעקב אבינו

יעקב אבינו זכה להעמיד שנים-עשר שבטי ק-ה, שכולם כאחד היו צדיקים ושלמים באמונתם ולא נמצא בהם פסולת, וכמאמר חז"ל: "יעקב אבינו מיטתו שלמה"[4]. השאלה הגדולה והיסודית המנקרת בלב כל הורה בישראל היא: מהי העצה היעוצה והסגולה הבדוקה לזכות לחנך את הילדים בדרך התורה והיראה ולהקים בית נאמן בישראל בתוך סערות הזמן?

### ג. "ויותר יעקב לבדו" – רמז לספר תהלים

התשובה היסודית לכך טמונה בפסוק הקודם למאבק: **"וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ"**[5], ופירש רש"י: "שכח פכים קטנים וחזר עליהם"[6]. וניתן לפרש זאת בדרך רמז ועבודה: "ויותר יעקב לבדו" — כאשר יהודי מוצא את עצמו לעיתים לבדו מול קושי, התמודדות רוחנית או דאגה כבדה לחינוך צאצאיו, ואין הוא מוצא לעצמו עצה ותושייה, מה עליו לעשות? עליו לחזור אל ה"פכים קטנים".

ביאור הרמז שבתיבת **פַּכִּים** מבוסס על חשבון הגימטריה המדויק שלה: פ' (80) + כ' (20) + י' (10) + ם' (40) = 150, כמניין ק"ן מזמורי ספר תהלים! ומלבד הגימטריה, גם מהותו של ה"פך" רומזת לספר תהלים: הפך הוא כלי קיבול קטן ומדוד האוצר בתוכו שמן זית זך או מים חיים, שמהם נמשך אור והחייאה לנפש. כך כל מזמור ומזמור מתוך ק"ן מזמורי התהלים הוא בבחינת "פך" קדוש האוצר בתוכו שמן של קדושה ודמעות טהורות, שבאמצעותן מדליק היהודי את נר נשמתו ומכבה את אש היצר והדינים[7].

ו"קְטַנִּים" רומז לדוד המלך ע"ה, נעים זמירות ישראל, שהיה הקטן באחיו והקטין עצמו לפני הבורא, שעליו נאמר: **"הֲלוֹא אִם קָטֹן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ"**[8], וכן קרא לעצמו דוד: **"כִּי צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה"**[9]. וכך מובא בספרי החסידות והדרוש[10] כי חזרתו של יעקב אבינו על "פכים קטנים" כהכנה למאבק עם שרו של עשו, מלמדת שכוחו של יעקב להכניע את הקליפות, לפתוח שערי שמים ולהציל את זרעו הוא על ידי אמירת ק"ן מזמורי התהלים מתוך שפלות והכנעה.

ובעומק העבודה ביארו רבותינו מדוע נאמר "וְחָזַר עֲלֵיהֶם" בלשון חזרה ושינוי: בספר תהלים, עיקר הכוח טמון בחזרה התמידית — לחזור שוב ושוב על אותם מזמורים עתיקים, שבהם שפכו אבותינו ודורות של יהודים את נפשם. כשאדם חוזר ומשנן את ק"ן המזמורים ללא הרף, אפילו כשהוא מרגיש "קטן" ואינו מבין את כל עומק הסודות שבהם, עצם החזרה בוקעת רקיעים ומחברת את נפשו אל שורש נשמת דוד המלך ע"ה.

וביאור עמוק מצינו בספרי החסידות בלשון "שָׂכַח": וכי יעלה על הדעת שיעקב אבינו בחיר האבות יבוא לידי שכחה כפשוטה? אלא פירשו רבותינו בעלי החסידות[11] כי תיבת "שכח" מתפרשת כאן מלשון תרגום אונקלוס על המילה "מצא" – "אַשְׁכַּח"[12], וכן בלשון חז"ל "מילתא דשכיחא"[13] היינו דבר המצוי, שכיח וקבוע תמיד בהישג יד.

כשם שצדיקים חביב עליהם ממונם יותר מגופם מפני שאינם פושטים ידיהם בגזל[14], כך היו "פכים קטנים" אלו מצויים ושכיחים אצל יעקב אבינו בכל עת ובכל שעה, ובכוחן של דמעות ותחינות אלו זוכים להעמיד דורות ישרים מבורכים, שבטי ק-ה לתפארת הבורא.

**הערת הבהרה: כיצד התפלל יעקב אבינו במזמורי תהלים שקדמו לדוד המלך?**

בגמרא (בבא בתרא יד ע"ב) ובמדרש תהלים מבואר שספר תהלים נאמר על ידי אדם הראשון ועשרה זקנים, ועבר במסורת אל האבות הקדושים עד שדוד המלך חתמו. בנוסף, מבואר בספרי החסידות שהאבות פעלו למעלה מן הזמן, ויעקב צפה ברוח הקודש את דוד המלך ושאב את כוח תפילתו לעמוד לבניו לדורות.

מראי מקומות למאמר ראשון:

1. בראשית לב, כו.
2. בראשית רבה עז, ג.
3. עיין רש"י שם ובזוהר הקדוש ח"א קע ע"א.
4. שבת קמו ע"א; ויקרא רבה לו, ה.
5. בראשית לב, כה.
6. חולין צא ע"א.
7. ראה ספר "תפארת שלמה" פרשת וישלח; ספר "אמרי נועם" מדז'יקוב שם.
8. שמואל א טו, יז.
9. תהלים קיט, קמא.
10. ספר "שפתי כהן" על התורה; "אגרא דכלה" לבעל הבני יששכר; "ישמח ישראל" אלכסנדר פרשת וישלח.
11. קדושת לוי פרשת וישלח; תפארת שלמה שם; ישמח ישראל פרשת וישלח אות כו.
12. בראשית כו, יב; לז, טו.
13. פסחים סה ע"א; בבא מציעא כא ע"ב.
14. חולין צא ע"א.

## מאמר שני • י"ג מידות וטלית האמונה בחנוכה

### א. רמזי י"ג מידות בברכות ההדלקה

מובא בספר הקדוש "קב הישר"[15] סוד נפלא בברכות הדלקת נרות חנוכה: בברכה הראשונה ("אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר חנוכה") ישנן בדיוק 13 תיבות, וכן בברכה השנייה ("שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה") ישנן בדיוק 13 תיבות. רמז הוא שבימי החנוכה מתעוררות בשמים שלוש-עשרה מידות של רחמים, וכל לילה ולילה מימי החנוכה מכוון כנגד מידה מיוחדת מתוך י"ג מידות הרחמים: י-ה-ו-ה, י-ה-ו-ה, א-ל, רחום, וחנון וכו'[16].

### ב. "תעשו כסדר הזה" – כוחה של התעטפות

כדי להבין כיצד פועלת התעוררות זו, עלינו להתבונן בדברי הגמרא במסכת ראש השנה[17] על הפסוק: **"וַיַּעֲבֹר ה' עַל פָּנָיו וַיִּקְרָא"**[18]: "אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה. אמר לו: כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה ואני מוחל להם". היינו, שבשעה שבאה על ישראל עת צרה חלילה, או שיהודי זקוק לישועה גדולה, על ידי אמירת י"ג מידות של רחמים בכוונה מתעורר הרצון העליון להושיע ולהשפיע שפע רב. והתעוררות זו קשורה קשר אמיץ לעניין ה"עיטוף" – טלית מצוייצת.

### ג. נר חנוכה וטלית מצוייצת – עמודי האמונה והביטחון

כך מצינו בדברי הרמב"ם בהלכות חנוכה[19]: "מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל... וטלית מצוייצת באמצע"[20]. סמיכות זו של נר חנוכה אל "טלית מצוייצת" מלמדת כי אור החנוכה יונק ומעורר את סוד העיטוף של י"ג מידות הרחמים. הטלית המקיפה את האדם מכל עבריו מסמלת את מידת האמונה והביטחון בבורא עולם, המקיפה ומגינה על היהודי בכל מצב. וכשיהודי מתעטף באמונה ובביטחון בימי החנוכה ומעורר את י"ג מידות הרחמים, נפתחים לו שערי שמים להשפעות טובות, ישועות ונחמות.

מראי מקומות למאמר שני:

15. פרק צו.
16. ראה סידור האריז"ל ובני יששכר מאמרי חודש כסלו-טבת מאמר ד.
17. יז ע"ב.
18. שמות לד, ו.
19. פרק ד, הלכה יד.
20. שבת כב ע"א; טור או"ח סימן תרעא.

## מאמר שלישי • "וישלח" ואור הגנוז בחנוכה

### א. רמזי חנוכה בפרשת וישלח

קשר פנימי עמוק מחבר את פרשת וישלח לימי החנוכה החלים בסמוך לה. ראשית, השם **"וַיִּשְׁלַח"** מתחלק לשתי בחינות: האות ח' רומזת לשמונת ימי החנוכה, ושאר האותיות ו-י-ש-ל עולות בגימטריה שלוש מאות מ"ו (346), כמניין **"רָצוֹן"**! ללמדנו שימי החנוכה הם עת רצון עליון שאין כדוגמתה, שבה מתגלים י"ג מידות הרחמים.

| הביטוי / המילה | הפירוק והחשבון | המשמעות הפנימית |
|---|---|---|
| **וַיִּשְׁלַח** | ח' (8) + ו-י-ש-ל (30+300+10+6 = 346) | ח' ימי חנוכה הם עת **רָצוֹן** (346) עליון. |
| **חֲנֻכָּה + י"ג** | חנוכה (89) + י"ג מידות (13) = 102 | כמניין **אֱמוּנָה** (5+50+6+40+1 = 102). |

### ב. "מרישא חשוכא ובתר נהורא" – האור הגנוז במצווה

כאשר מחברים את תיבת "חֲנֻכָּה" (גימטריה פ"ט – 89) עם י"ג מידות הרחמים (13), מתקבל המספר מאה ושניים (102), כמניין **"אֱמוּנָה"**. מהותה של האמונה היא להאמין בקב"ה דווקא מתוך החושך וההסתר, בבחינת דברי הזוהר הקדוש: "מרישא חשוכא ובתר נהורא" — דווקא מתוך החשיכה מאיר הניצוץ האלוקי ביתר שאת[21].

וכן מרומז בהלכות הדלקת נר חנוכה: "מצוותה משתשקע החמה ו"למטה מעשרה טפחים"[22]. דווקא בשעה שהשמש שוקעת וישנה אפלה וערפל בעולם — היא חשכת הגלות – ובמקום נמוך למטה מעשרה טפחים, דווקא שם מתגלה ה"אור הגנוז" שגנז הקב"ה לצדיקים לעתיד לבוא[23]. יהודי בגלות נושא עימו את האור הגנוז בתוך חשכת העולם.

### ג. והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה

וכן מצינו בהפטרת פרשת וישלח (ובדברי הנביא עובדיה) נאמר: **"וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ"**[24]. הסכנה הגדולה בעבודת השם היא שהמצוות והתפילות ייעשו מתוך הרגל וקרירות, בבחינת **"מִצְוַת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה"**[25]. אך "בית יעקב אש" — יהודי הנכנס לבית הכנסת ומברך "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להניח תפילין" באותה התלהבות וערנות כאילו זו הדלקת נר חנוכה הראשונה בחייו, ומתפלל בחיות ובשמחה – הנה הוא מעורר את אש הקדושה שבקרבו. ומתוך "בית יעקב אש" של ימות השנה, מגיעים אל "ובית יוסף להבה" — לימי החנוכה שבהם מדליקים ומוסיפים והולכים מיום ליום, עד שהאש הופכת ללהבה גדולה המאירה את כל הבית.

**"הנרות הללו" – האדם עצמו הוא הנר:** מובא בספר **נר המאיר** בביאור הנוסח שאנו אומרים בלילה הראשון של חנוכה: **"הנרות הללו אנו מדליקין"** — לשון רבים, אף שבלילה הראשון מדליקים נר אחד בלבד! אלא ש"הנרות הללו" מוסב על האדם עצמו, כדכתיב: **"נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם"**[26]. היהודי העומד מול החנוכייה צריך לבעור ולהתלהב בעבודת בוראו, עד שנשמתו הופכת לנר דולק. כאשר יעקב אבינו וביתו בוערים באש של קדושה (**"וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם"** שגבר על שרו של עשו[27]), ומתחברים אל אור החנוכה המוסיף והולך ("ובית יוסף להבה"), אזי אור זה מכלה את הקליפות ("ובית עשו לקש"), וממשיך על כל בית ישראל שפע של שמחה, בני חיי ומזוני רוויחי וכל טוב סלה.

מראי מקומות למאמר שלישי:

21. זוהר ח"א קעא ע"ב; שפת אמת חנוכה תרל"א.
22. שבת כא ע"ב.
23. חגיגה יב ע"א; בני יששכר מאמרי כסלו-טבת מאמר ב, אות א.
24. עובדיה א, יח.
25. ישעיהו כט, יג.
26. משלי כ, כז.
27. בראשית לג, יח.

## מאמר רביעי • כוח מנהגי ישראל ושמחת היהדות

### א. מלאכי מוצאי שבת וסגולת סעודת מלווה מלכה

**"וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל עֵשָׂו אָחִיו"**[28]. פירש רש"י הקדוש על אתר: "מלאכים ממש", מובא בספרים כי תיבת **ממ"ש** היא ראשי תיבות: **מ**לאכי **מ**וצאי **ש**בת. דהנה בגמרא[29] מובא ששני מלאכי השרת מלווים לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, ובספרי החסידות[30] מבואר שיעקב אבינו שלח לפניו את מלאכי השבת שליוו אותו בצאת השבת, שעל ידם נמשכת קדושת השבת אל ימי המעשה, ובהם פוגש האדם את אתגרי העולם הזה ואת עשו הרשע.

ומכאן אנו למדים על גודל מעלת סעודת מלווה מלכה במוצאי שבת קודש. ידוע ומפורסם בשם הרה"ק מבעלזא זי"ע, שכאשר בני ישראל מתאספים יחד לסעודת מלווה מלכה (סעודת דוד מלכא משיחא) בחבורה, הדבר מהווה שמירה, הגנה וטובה גדולה עבור כל העיר כולה, ומעורר את עצם הלוז שאינה נרקבת ומכניע את קליפת עשו ועמלק.

### ב. הדרת הפנים וגאון יעקב – סוד הפאות הקדושות

מובא בשם כ"ק מרן הרה"ק המהרי"ד מבעלזא רבי יששכר דוב זי"ע[31], על הפסוק בפרשתנו בעת מפגש יעקב ועשו: **"וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי"**[32]. התיבות "הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגָשְׁתִּי" הן ראשי תיבות: **פאה**! עשו הרשע הביט ביעקב אבינו ובבניו הקדושים, והשתומם למראה פניהם המאירות והפאות המהודרות המעטרות את ראשם, ושאל בתימהון: כיצד הצלחת להעמיד דור זך ומאיר כל כך, בעל צורה יהודית שורשית וגאה?

ידוע שהרה"ק מבעלזא זי"ע עמד כצור חלמיש בתקופות קשות של נסיונות ורוחות זרות, והדגיש תמיד את החשיבות העליונה של גידול פאות נאות והידור בצורת היהודי, הנובעים מן הציווי **"זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ"**[33] — התנאה לפניו במצוות. כאשר יהודי מתהדר בצורתו היהודית, מאירה עליו קדושה פנימית בבחינת **"וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה'"**[34] – גאווה דקדושה שהיא הערובה לעמוד בכל הנסיונות ולהחזיק מעמד ביהדותו מתוך חדווה ושמחה.

### ג. "וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו" – כוחם של המנהגים הקטנים

כאן טמון שורש הוויכוח הנצחי שבין יעקב לעשו. עשו מסמל את היצר הרע, וממנו יוצא עמלק, שתפקידו להכניס קרירות ולגלוג בלב האדם כלפי מנהגי ישראל (**"אֲשֶׁר קָרְךָ בַּדֶּרֶךְ"**[35]). עמלק טוען בלעג: "מה העניין בהידור הפאות? היכן כתוב שצריך לקיים מנהגים אלו דווקא?" ומנסה לקרר את ההתלהבות היהודית. אולם אנו יודעים שדווקא המסירות על "מנהג אבותינו בידינו"[36] היא זו שהחזיקה את עם ישראל לאורך כל הדורות.

ובדרך רמז נפלא: התיבה **"עֲקֵב"** (גימטריה 172) היא בדיוק פעמיים **פאה** (גימטריה 86 × 2 = 172)! זהו ביאור הפסוק: **"וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב"**[37]. "ידו" רומז למנהגי ישראל המסורים בידינו, האוחזים ב"עקב" — בשתי הפאות ובמנהגים הנראים כביכול "עקב" (מצוות שאדם דש בעקביו[38]). דווקא האחיזה האיתנה במנהגים אלו, ובשמחה של **"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן"**[39], היא שמקנה לו את השם **יַעֲקֹב** — אות יו"ד על גבי ה"עקב", להורות שהשכינה הקדושה שורה דווקא במקום שיהודי מייקר ומחבב כל מנהג ומנהג.

> **תוספת תורנית: חומרת הזלזול במנהגי ישראל**
> "כל המזלזל במנהג אחד ממנהגי ישראל, סופו שיבוא לזלזל בדינים ובעיקרי המצוות כולן." שו"ת חתם סופר[40] מבאר שהמנהגים הם החומה והגדר השומרים על גוף התורה, וכל הפורץ גדר במנהג ישראל סופו לפרוץ בגופי תורה ממש, שכן "מנהג ישראל תורה היא"[41].

### ד. "יֶשׁ לִי רָב" לעומת "יֶשׁ לִי כֹּל" – השמחה מול הקרירות העמלקית

עוד מצינו הקבלה מופלאה בין עשו לצאצאו המן האגגי. במדרש מובא על מרדכי הצדיק שמוכתר בנימוסו היה, דהיינו שהלך בציציותיו ובפאותיו בהדרת קודש, והמן לא יכול היה לשאת את מראה השמחה והחיות היהודית שלו[42]. ההבדל המהותי מתגלה בדבריהם של יעקב ועשו[43]:

| היבט | דרכו של יעקב אבינו (קדושה ושמחה) | דרכו של עשו והמן (קרירות וחסרון) |
|---|---|---|
| **הביטוי בתורה** | **"יֶשׁ לִי כֹּל"**[44] – שלמות, סיפוק ושמחה בחלקו. | **"יֶשׁ לִי רָב"**[45] – תמיד מרגיש שחסר לו עוד. |
| **הרמז והשורש** | **"וְאֹהֵב אֶת יַעֲקֹב"**[46] – שמחה של מצווה בכל מצב מתוך דבקות בה'. | ר"ת יֶשׁ לִי רָב בגימטריה עֲמָלֵק (240) = סָפֵק; וכן דברי המן: **"וְכָל זֶה אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי"**[47]. |
| **המהות הפנימית** | רוקד ושמח בברכת **"שֶׁלֹּא עָשַׂנִי גּוֹי"**[48] – הכרה בזכות להיות בן למקום בצלם אלוקים. | חוסר מנוחה תמידי, עין צרה, וזלזול במסורת ובמנהגי הקודש. |

מראי מקומות למאמר רביעי:

28. בראשית לב, ד.
29. שבת קיט ע"ב.
30. בני יששכר, מאמרי השבתות מאמר י', אות ד; קדושת לוי פרשת וישלח.
31. וראה גם באמרי קודש לבעלזא.
32. בראשית לג, ח.
33. שמות טו, ב; שבת קלג ע"ב.
34. דברי הימים ב יז, ו.
35. רש"י דברים כה, יח.
36. ביצה ד ע"ב.
37. בראשית כה, כו.
38. רש"י דברים ז, יב.
39. דברים ז, יב; בראשית רבה ע, ח: כל מקום שנאמר 'והיה' אינו אלא לשון שמחה.
40. חלק ה חו"מ סי' קצד.
41. ספר חסידים סי' תתל; רמ"א יו"ד סי' שעו סעי' ד; תרומת הדשן סי' שמב.
42. אסתר רבה ז, יב; תרגום שני אסתר ג, ח.
43. כלי יקר בראשית לג, ט-יא; מגלה עמוקות ובעל הטורים.
44. בראשית לג, יא.
45. בראשית לג, ט.
46. מלאכי א, ב.
47. אסתר ה, יג.
48. מנחות מג ע"ב.

## מאמר חמישי • נצחיות יעקב, חינוך הבנים והטרקלין

### א. שאלת עשו וסוד נצחיותו של יעקב אבינו

עניין עמוק ונפלא מתגלה במפגש שבין יעקב לעשו. כאשר פגש עשו את יעקב אחיו, הפנה אליו שאלה נוקבת: **"מִי אֵלֶּה לָךְ"**[49], ועל כך השיב לו יעקב: **"הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹקִים אֶת עַבְדֶּךָ"**[50]. עשו הרשע הכיר ויודע היה יסוד אחד מרכזי: "יעקב אבינו לא מת – מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"[51]. הבין עשו כי ברגע זה עומד לקום ולהתבסס כלל ישראל, וכל עוד קיימים בנים ודורות הבאים הממשיכים את דרך השם, מתקיימת בעולם בחינת **"וְגַם נֵצַח יִשְׂרָאֵל לֹא יְשַׁקֵּר"**[52].

את המציאות הזו לא היה עשו מסוגל לשאת. לכן שאל בתמיהה: "מי אלה לך?" — לשם מה לך צאצאים ובנים? עשו, המסמל את כוח היצר הרע, ידע היטב שבאמצעות הבנים ההולכים בדרך השם לא יוכל לנצח לעולם, וכוחו קורס ונופל לחלוטין. וזוהי כוונת הכתוב: **"וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֹהָלִים"**[53]; שכן כאשר הופכים את אותיות "מת", מתגלה סודו של "תם" — יעקב אבינו לא מת.

## ב. הנהגת ההסתר לעומת חובת הגילוי בחינוך הבנים

יעקב אבינו ידע שישנה מדרגה של **"הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ"**. כדי שאדם יזכה להתעלות ולהצליח בעבודתו הרוחנית, עליו לפרוש לעבוד את בוראו בצנעה, בינו לבין קונו, בבחינת . אולם לאחר שאדם מקים בית וזוכה לילדים, משתנה ההנהגה לבחינת . וכך ביאר זאת כ"ק מרן הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע: בעבודת הפרט, "הנסתרות לה' אלקינו" – אין צורך שאיש יידע ממדרגותיך הפנימיות; אך כדי לחנך את הבנים, חובה לנהוג ב"הנגלות לנו ולבנינו" — לגלות ולהראות להם את התלהבות העבודה בגלוי. ובזה אפשר לרמז שיעקב אבינו היה קודם מוסתר י"ד שנים בינו לבין קונו בלימוד התורה אצל שם ועבר ואחר זה הלך והקים יב שבטי קה.[54] **"הַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ"**[55] **"וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ"**[56]

**חידושו של כ"ק מרן הרה"ק בעל ה"אמרי חיים" מויז'ניץ זי"ע:** אף שלעתים האדם עצמו אינו אוחז במדרגה רוחנית גבוהה באמת, מכל מקום עבור חינוך הבנים מותר ואף ראוי לו להראות התלהבות יתרה ("לעשות עצמו"), שכן נפשו הרכה של הילד קולטת את הרגש החיצוני בעוצמה, והדבר מחזיר ומרומם גם את האב עצמו. ועל פי זה ביאר את חטאם של נדב ואביהוא: עוונם היה **"בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה"**[57] – שהראו התלהבות חיצונית מעבר למדרגתם הפנימית; ומדוע נענשו על כך בחומרה? משום ש**"וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם"**[58]. מי שאין לו בנים לחנך, אסור לו להקריב "אש זרה" שאינה תואמת את פנימיותו; אך מי שזכה לבנים מותר לו לעורר התלהבות גלויה עבורם, כי הדבר חודר ללבם הטהור ומצמיח פירות.

## ג. סוד "אֹהָלִים", "אֱלִים", "מודים", "חנוכה" – בגימטריה טף ופרסומי ניסא

תיבת **"אֹהָלִים"** שבפסוק **"יֹשֵׁב אֹהָלִים"** רומזת בראשי תיבות: **י**עקב אבינו **ל**א **מ**ת, ובאמצע מופיעה האות ה' כנגד חמישה חומשי תורה, שבכוחם מתקיימת נצחיותו של יעקב. עשו כפר בתחיית המתים[59], שכן לא האמין שמת יכול להיות בבחינת חיים ממשיים, כסוד "יעקב אבינו לא מת".

הארה זו מתגלה במלוא עוצמתה בימי החנוכה, כפי שאנו אומרים בתפילת על הניסים: **"בִּימֵי מַתִּתְיָהוּ בֶּן יוֹחָנָן כֹּהֵן גָּדוֹל חַשְׁמוֹנָאִי וּבָנָיו"**. מתתיהו הכהן יצא למערכה יחד עם בניו, ובזכות הליכתו עם הבנים זכה לנצח במלחמה. על כן נקראו בשם **מכב"י**, ראשי תיבות **"מִי כָמֹכָה בָּאֵלִים ה'"**[60], ותיבת **"אֵלִים"** היא ראשי תיבות יעקב אבינו **ל**א **מ**ת – כי אחזו במידתו של יעקב אבינו, לצעוד יחד עם הבנים, וממילא מובטחת להם הצלחת השם.

עוד טעם עמוק יש בכך שתיקנו חז"ל לומר "על הניסים" של חנוכה דווקא בתוך ברכת "מודים"[61], שבה אנו חותמים **"וּלְדוֹר וָדוֹר נוֹדֶה לְךָ"**. שכן עיקר הנס והניצחון של חנוכה תלוי בהמשכיות של דור ודור — כאשר ההורים מחנכים את בניהם ומוליכים אותם עמהם בדרך ה'. רמז נפלא לדבר טמון בעצם שמו של החג: תיבת **"חֲנוּכָּה"** (5+20+6+50+8 = 89) עולה בגימטריה **"טַף"** (80+9 = 89) — ללמדנו שיסוד החנוכה והחינוך הוא ההשקעה בטף ובילדים הרכים, שדרכם נמשך אור הקדושה מדור לדור.

זוהי גם משמעות מצוות הדלקת נר חנוכה: "נֵר אִישׁ וּבֵיתוֹ"[62], ומצוותה "לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים"[63] על פתח הבית מבחוץ הפונה לרשות הרבים משום "פִּרְסוּמֵי נִיסָּא"[64]. ה"אור הגנוז"[65] צפון ומוסתר בשאר ימות השנה, אך בהגיע ימי החנוכה מצווה האדם לצאת החוצה אל רשות הרבים ולהתגלות באור של "פרסומי ניסא" – להוציא את האור הפנימי אל הגלוי, לרדת אל גובהם של הילדים ("למטה מעשרה") ולהשקיע בהם. מתוך ההתמסרות לחינוך הבנים, מסייע הקדוש ברוך הוא לאדם להוסיף ולהתעלות בתורה ובעבודה; שכן כאשר יעקב נותר לבדו (**"וַיִּוָּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ"**) מיד מתגרה בו שרו של עשו (**"וַיֵּאָבֵק אִישׁ עִמּוֹ"**), אך כאשר יוצאים יחד עם הבנים ומחנכים אותם בדרך השם, מתקיימת תכלית בריאת העולם והיצר הרע נכנע.

## ד. מן הפרוזדור אל הטרקלין – תיקון השבע והעולם השמיני

שנינו במסכת אבות[66]: **"רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לְפִרְוְזְדוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא; הַתְקֵן עַצְמְךָ בַּפְּרוֹזְדוֹר כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לַטְּרַקְלִין"**. יצחק אבינו היה בבחינת "עולה תמימה", שמו **יִצְחָק** (208) = 8 × שם הוי"ה (26) — קדושה שמעל הטבע השייכת ל"עולם השמיני". לעומתו יעקב אבינו ירד לתקן את החומר עצמו, ושמו **יַעֲקֹב** (182) = 7 × שם הוי"ה (26) — כנגד שבעת ימי הבריאה ומידות העולם הזה. ומנגד עמד **עֵשָׂו** (376), שבמבנה הרוחני שלו שבעה כוחות טומאה (7 × 50 = 350, כמניין "טמא" שבע פעמים) ובתוכם שבוי ניצוץ אחד של קדושה – פעם אחת שם הוי"ה (350 + 26 = 376).

במפגש שביניהם נאמר: **"וַיִּשְׁתַּחוּ אַרְצָה שֶׁבַע פְּעָמִים עַד גִּשְׁתּוֹ עַד אָחִיו"**[67] — שבע ההשתחוויות מסמלות את שליטתו של יעקב על שבע המידות של עשיו, ומגמתו להגיע **"עַד אָחִיו"** (גימטריה 25, ועם הכולל = 26 שם הוי"ה) כדי לחלץ מתוכו את הניצוץ השמיני ולהשלים את העולם מן השבע אל השמונה! וכאשר שאל עשיו **"מִי אֵלֶּה לָךְ?"** (שהרי חילקנו בינינו את העולם הזה והעולם הבא), השיב לו יעקב **"יֶשׁ לִי כֹּל"** – שביאר הרבי ממודז'יץ זי"ע (בעל ה"דברי ישראל") על פי המשנה בסנהדרין **"כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא"**: העולם הבא ("כֹּל") נקנה דווקא על ידי עבודת ה"כל" שבעולם הזה.

כאן מתחבר סוד הפרוזדור והטרקלין לאורם של ימי החנוכה: שמונת ימי החנוכה מכוונים כנגד העולם השמיני (עולם הבא), ותיבת **"חֲנֻכָּה"** (89) עולה בגימטריה **ט"ף** — ראשי תיבות טְרַקְלִין וּפְרוֹזְדוֹר! להאיר את פרוזדור העולם הזה באור המצוות ושמחת הקדושה כדי להיכנס בשלמות אל הטרקלין שבעולם השמיני.

**יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנזכה לאור החנוכה מתוך שמחה בחלקנו, ובזכות בעל ה"בת עין" זי"ע יושפע עלינו בני, חיי ומזוני רויחי, הכנעת כל הקמים עלינו, רפואה שלמה וישועה קרובה לכל כלל ישראל, אמן כן יהי רצון.**

מראי מקומות למאמר חמישי:

49. בראשית לג, ה.
50. שם.
51. תענית ה ע"ב.
52. שמואל א טו, כט.
53. בראשית כה, כז.
54. דברים כט, כח.
55. מיכה ו, ח.
56. דברים שם.
57. ויקרא י', א.
58. במדבר ג, ד.
59. בבא בתרא טז ע"ב.
60. שמות טו, יא.
61. שבת כד ע"א.
62. שבת כא ע"ב.
63. שם.
64. שבת כג ע"ב.
65. חגיגה יב ע"א.
66. פרק ד, משנה טז.
67. בראשית לג, ג.

**להארות, תגובות, והצטרפות לקבלת הגליון מדי שבוע במייל: [e7188548525@gmail.com]**